

Volodja Vagner

Svenska vänstern och kriget i Ukraina

Ur *International Viewpoint*, 11 augusti 2022

Denna artikel är ett exempel på hur man utomlands ser på den svenska vänsterns inställning till Ukraina-kriget utifrån ett kritiskt vänsterperspektiv.

Lästips.

Om du själv vill ta del av vad som skrivits om Ukraina-kriget i svensk vänsterpress, så har Marxistarkivet sammanställt mycket av detta i artikelsamlingar, se [Vänsterpress om Ukraina-kriget](#).

Se även:

[Debatt om Ukraina-kriget i Internationalen](#) (mars 2022)

Jan Czajkowski: [Socialistisk Politik och Ukraina – debatt](#)

Martin Fahlgren: [I fablernas värld med åtföljande skeppsbrott](#) och [Med historien som fiende – ordföranden i Sveriges Fredsråd](#)

MF

Vänstern i Sverige har haft en lång väg att gå sedan 2014. Även om de omskakande händelserna i Ukraina det året aldrig blev någon högprioriterad fråga för den svenska vänstern tilltalades en del av den antifascistiska retorik Ryssland använde sig av. I mars samma år fick en nära dödlig attack på en vänstergrupp i Malmö den svenska vänstern att sluta upp bakom antifascismen. Att en av personerna bakom dådet, och en rad andra ökända figurer på yttersta högerkanten, haft nära kontakter med likasinnade i Ukraina och till och med anslutit sig till striderna mot av Ryssland uppmuntrade krafter i Donbas bidrog knappast till att göra den svenska vänstern mer benägen till någon sympati med Ukraina.

Även om ingen inom den svenska vänstern någonsin anslöt sig för att strida med de själv-utnämnda folkrepublikerna i Donbas bildades ändå en smågrupp under namnet Föreningen Donbas i den marginella miljön kring det ideologiskt ortodoxa och valmässigt betydelselösa Kommunistiska Partiet och spred de återkommande inslagen i sedvanlig rysk propaganda: de antifascistiska "folkrepublikerna" i Donbas kämpade mot en illegitim junta i Kyiv. Men trots att gruppen i årtal ihärdigt klistrade affischer och dekaler överallt i svenska städer, för att sedan tyna bort, lyckades de aldrig skaffa sig något stöd bland någon mer betydande del av svenska progressiva.

Inom stora delar av vänstern rådde osäkerhet beträffande Ukraina och man försökte så mycket som möjligt undvika frågan. Kurdernas kamp i Rojava var betydligt mer intressant för vänstern än kriget i Donbas. Men när det ändå inte längre gick att hålla sig undan konflikten i Ukraina var det inte ovanligt att i olika vänsterpublikationer, bl a Sveriges största dagstidning Aftonbladet, få sig till livs mildare versioner av det pro-ryska synsättet.

Förutom den antifascistiska vinkeln fanns ytterligare en faktor, som gav näring åt blindheten inför utvecklingen i Ryssland: den gamla inhemska debatten om Nato. Försvaret av Sveriges formella alliansfrihet hade i decennier varit centralt för vänsterns identitet, medan anslutning till Nato till helt nyligen varit tämligen impopulärt och främst något som högern drivit. Följden var att vänstern fått till vana att avfärda varningar om fientliga ryska avsikter (om det

så handlade om Sverige eller Ukraina) som enbart skrämstaktik för att få en skeptisk befolkning att börja ändra uppfattning om Nato.

Följaktligen kom den fullskaliga attack Ryssland inledde den 24 februari som en chock för stora delar av den svenska vänstern och gjorde den rådvill. När den historiska betydelsen av invasionen hade framgått, och den överväldigande sympati allmänna opinionen kände för Ukraina förenades med oro över det egna landets säkerhet, konfronterades framför allt den radikala vänstern med en verklighet, som decennier av bristande intresse gjort den dåligt förberedd på. Även om inte någon organisation av betydelse ställde sig bakom invasionen (och till och med Kommunistiska Partiet tog avstånd från den, trots en lång tradition av att hitta ursäkter för varje auktoritär regim som bedömdes som ”antiimperialistisk”), var det många inom vänstern som hade det svårt att komma med något klart ställningstagande.

Den parlamentariska vänsterns perspektiv

Inom den parlamentariska vänstern hade statsminister Magdalena Anderssons evigt pragmatiska socialdemokratiska parti inga större problem med att anpassa sig till det nya läget. Även om socialdemokraterna traditionellt varit lite duvaktiga, och förespråkade diplomati och inte krigshandlingar, var man nu angelägen om att leva upp till självbilden av att vara ”statsbärande” och ensam om att kunna styra landet i tider av kris. Regeringen agerade snabbt, vände sig till oppositionspartierna för att visa nationell enhet, gjorde gemensamma uttalanden med grannländerna där invasionen fördömdes och lovade stöd till Ukraina. Med ett stundande riksdagsval i september vägledades sannolikt denna bestämda reaktion också av valmässiga överväganden. I motsats till det närliggande Tyskland är Sverige inte beroende av rysk energi och därmed inte utsatt för samma konsekvenser om leveranser av rysk olja och gas till EU-länderna skulle upphöra. Dessutom finns inga mer utbredda pro-ryska stämningar bland svenska väljare. Tvärtom har opinionsmätningarna visat att det i Sverige finns kanske finns det största stödet för Ukraina inom EU. För första gången uppvisades också en majoritet av svenskar för anslutning till Nato, vilket innebär att socialdemokraternas beslut att plötsligt ställa sig bakom medlemskap var rimligt, i varje fall röstmässigt.

För Vänsterpartiet var det svårare att hitta fotfäste. Partiet, som för närvarande ligger på under 10 procent i opinionsmätningarna, innehåller ett brett spektrum av uppfattningar. Från vänstersocialdemokrater till trotskister, representanter för fackliga och sociala rörelser plus en diaspora av grupper som flytt förföljelse i olika hörn av världen. Detta, samt generationsmotsättningar, gjorde att partiets reaktion på invasionen blev tämligen rörig. Medan lokala partiavdelningar i flera städer snabbt anordnade möten, där den ryska aggressionen fördömdes och solidaritet uttalades med Ukrainas folk, motsatte sig andra i partiet aktivt stöd till det ukrainska motståndet som ”krigshets”. När riksdagen i slutet av februari ställde sig bakom regeringen förslag om att ge militärt bistånd till Ukraina röstade Vänsterpartiet först mot och anförde den svenska principen om att inte skicka vapen till områden där krig pågår för att de riskerar att hamna i fel händer. Efter ett dygn av upphetsad intern debatt gjorde partiet emellertid helt om och motståndet mot att leverera militärt bistånd upphörde. ”Ukraina förtjänar att försvaras, det är vårt krig”, sade partiledaren Nooshi Dadgostar senare, försedd med en nål med ukrainska och svenska flaggor på kavajslaget.

Oleksandr Kyselov är medlem av Sotsialnyi Ruch och kommer ursprungligen från Donetsk. Nu studerar han i Malmö. För honom har Vänsterpartiets syn på kriget tidvis framstått som ”skum och inkonsekvent”. Sedan början av invasionen har han haft en rad möten med partiföreträdare för att ge dem den ukrainska vänsterns perspektiv och mötts av blandade reaktioner: ”Mitt bland en del vanliga fördomar, abstrakt pacifism och tecken på västlig rätt-rådighet framstod Dadgostars uttalande och solidaritet och stöd från lokala partimedlemmar här i Malmö som rena andningshållet”, säga han till Pose.media. Hans intryck är ändå att

partiet fortfarande är kluvet i frågan och försöker undvika den för att hindra interna motsättningar från att blossa upp inför det stundande valet.¹

Kriget i medierna

Eftersom vänstern i allmänhet är ganska mångfacetterad har dess reaktion på kriget också varit det, vilket avspeglar i det livliga svenska medialandskapet på vänsterkanten. Vecko-tidningen *Flamman*, som står nära Vänsterpartiet, har från allra första början intagit en konsekvent hållning på ledarplats och publicerat både ukrainska och ryska vänsterröster, där rysk imperialism utpekats som huvudansvarig till kriget. Däremot har partiets trotskistiska flygel i veckotidningen *Internationalen* varit mer ambivalent², tryckt på behovet av ”förhandlingar” för att lösa ”grundorsakerna” till kriget och publicerat en artikel av den ryske vänstermannen Alexej Sachnin, där han beskyllde ”alla parter”, inklusive ”ukrainska extremister” för att ligga bakom kriget.³

Ett uppmärksammat försök att ge plats åt den ryska sidans argument i vänsterdebatten kring invasionen kom när Kajsa Ekman, en av de mest produktiva kommentatorerna svenska vänster- och feministiska kretsar, i den grön-vänster orienterade dagstidningen *Dagens ETC* kritiserade en annan vänstertidning, den fackföreningsrörelsen närstående *Arbetet*, för att ha publicerat reportage ur den engelskspråkiga ukrainska tidningen *Kyiv Independent* och där hon gjorde gällande att dess redaktion bestod av nynazister. Sedan Ekman i den efterföljande debatten betecknat det ryska propagandaorganet *RT* som exempel på ”kvalitetsjournalistik” sades hennes avtal om kolumnist i *Dagens ETC* upp.⁴

Den frihetliga tidskriften *Brand*, som berömmar sig med att vara världens äldsta anarkistiska tidning, har fokuserat på att publicera material om repressionen mot den ryska fredsrörelsen med artiklar skrivna av representanter för det ryska anarkistiska projektet *moloko plus*, samt uppmanat *Brands* svenska läsare att donera pengar till stöd för oberoende ryska journalister.

Arbetarrörelsens perspektiv

Likartad motsägelsefull dynamik har också kunnat iaktas inom den svenska arbetarrörelsen. Medan de stora fackföreningarna, politiskt närstående socialdemokraterna, otvetydigt fördömt invasionen förklarade ordföranden för Sveriges radikala syndikalistiska fackliga organisation SAC, med rätt stor betydelse inom vänstern trots sitt relativt ringa medlemsantal, att hans organisation ”vägrade liera sig med den ena eller andra sortens nationalism” och fördömde ”både rysk imperialism och Natos utvidgning”. Samtidigt startade emellertid SAC:s federation inom byggbranschen, med många ukrainska medlemmar, en penninginsamling till stöd för medlemmar, som råkat befinna sig i Ukraina vid invasionen och där en del av dem gått med för att strida mot Ryssland.

Ett exempel på internationalistisk arbetarsolidaritet, som fick stöd av många inom vänstern - om än bara indirekt av betydelse för Ukraina, gavs av det oberoende *Svenska Hamnarbetarförbundet*. Det tillhör inte någon av de stora fackliga landsorganisationerna, men åtnjuter stor respekt inom vänstern för sin envisa och till sist framgångsrika kamp 2018-2019 mot försök

¹ Se [Intervju med Oleksandr från Sotsialnyi Ruch](#), och ”Det går inte att vara pacifist när en stridsvagn kör över en” i artikelsamlingen [Vänsterpress om Ukraina-krisen 17 mars 2022](#) (Oleksandr intervjuas även i den senare artikeln).

² Se [Debatt om Ukraina-kriget i Internationalen](#) (mars 2022) och Jan Czajkowski: [Socialistisk Politik och Ukraina – debatt](#)

³ Att Sachnin skulle anse att ”alla parter” är lika skyldiga till kriget har jag (MF) inte kunnat belägga. För artiklar där S. utvecklar sin ståndpunkt, se: [På Moskvas gator är ryssar chockade av Putins krig](#) (februari 2022) och [Ryssland vinner inte kriget – men dess ledare dubblar insatsen](#) (mars 2022).

⁴ Om denna historia, se artiklarna [Lögner av Kajsa Ekis Ekman i ETC, ETC bryter med Kajsa Ekis Ekman](#) och [Kajsa Ekis Ekmans hållning i Ukrainakriget är inte vänster](#) i bloggen *Svensson*.

att införa en lag som skulle inskränka deras möjligheter att agera fackligt. I solidaritet med sina ukrainska kollegor trotsade man omstridda restriktioner genom att inleda en blockad av ryska fraktfartyg, vilket lett till att man stämts inför domstol.

På gräsrotsnivå inom vänstern togs en rad solidaritetsinitiativ i början av invasionen. Till exempel samlade den autonoma vänsterorganisationen *Allt åt alla* in pengar åt *Sotsialnyi Ruch* och krävde tillsammans med en grupp studentföreningar på vänsterkanten att universitetet skulle avstå från att kräva avgifter och ge andra form av stöd till ukrainska studenter i Sverige.

Ett nätverk av radikala ”preppers” i södra Sverige startade också en donationskampanj för att samla in förnödenheter åt den ukrainska anarkistgruppen *RevDias* paramilitära enhet. Och en anarkistgrupp i Stockholm har samlat in hjälp till ukrainska antifascistiska grupper på gräsrotsnivå.

Mot nya värderingar inom vänstern

Även om invasionen tvingade fram en visserligen svårsmält men hälsosam självrannsakan hos den svenska vänstern skulle emellertid de omedelbara följderna av kriget göra den processen kortvarig. Till stor belåtenhet inom högern beslutade Sverige den 18 maj att följa sin nära allierad Finland och ansöka om medlemskap i Nato. Genom att motståndet mot Natomedlemskap varit en enande faktor både inom den bredare vänstern och för Vänsterpartiet i hopp om att uppvisa en enad front inför det stundande valet blev nu detta huvudfokus för de flesta progressiva. Sedan anslutningsprocessen kört fast på grund av turkiska krav på att Sverige skulle utlämna vänsterfolk och kurder samt att Sverige skulle avbryta sina förbindelser med administrationen i Rojava var den svenska vänstern tillbaka i sitt rätta element. Den ryska invasionen försvann från vänstertidningarna och från aktivisternas huvuden. Man hade nu fullt upp med att organisera protester till stöd för den kurdiska rörelsen och i sista minuten försöka sätta stopp för Sveriges medlemsansökan.

Tiden kommer att utvisa hur den svenska vänstern ska utvecklas. Svensk vänster är lika ovillig som någon annan att medge felbedömningar och våga sig ut ur sin ideologiska bekvämlighetszon. Eftersom kurdernas kamp innehåller en uppsättning som är mer tilltalande för vänstern än Ukrainas sak, ligger den svenska vänsterns internationalistiska fokus nu åter på Rojava.

Samtidigt inser många att kampen mellan Rysslands auktoritära imperialism och ukrainskt oberoende är en avgörande händelse i vår epok. Om inte annat finns hoppfulla tecken på att den svenska vänstern är på väg bort från de ideologiska skygglappar, som till helt nyligen gjort den sårbar för den ryska propagandans *ersatz* antiimperialism och pseudo-antifascism. Och där kan Rojava bli mer än en distraktion. För om det är något som kurdernas kamp visat är det att de stora internationella frågorna inte får reduceras till någon vulgär ”campism”, lägertänkande. Att för dem som verkligen kämpar för en värld från imperialistiskt välde kan Putins Ryssland inte vara någon bundsförvant och att militärt stöd av USA inte automatiskt innebär att ens kamp inte är berättigad.